

Opinia prawna w przedmiocie uznanie orzeczenia sądu zagranicznego przez kierownika usc lub jego zastępcę

dr n. praw. Piotr Kasprzyk¹

Opinia prawna sporządzona według stanu prawnego i faktycznego na dzień 27 maja 2017 r.

Przedmiotem opinii jest interpretacja art. 21 ust. 1-2, 37, 38, 39 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. *dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U.U.E.L. 2003.338.1) zwane Bruksela IIa oraz art. 108 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego.*

I. Zakres opinii

1. Przedmiotem niniejszego opracowania jest odpowiedź na następujące pytania:

Czy należy bezwzględnie żądać w każdym przypadku zaświadczenia określonego w art. 37 ust 1 lit b Rozporządzenia, Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, w sprawie o uznanie orzeczenia na podstawie art. 21 ust. 1 w zw. z art. 64 ust 1-2 rozporządzenia

Czy w postępowaniu o uznanie orzeczenia kierownik USC stosuje przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego

W opinii posłużono się wykładnią:

- ze względu na podmiot jej dokonujący: doktrynalną
- ze względu na sposób jej dokonania: językową (językowo - logiczną), systemową, funkcjonalną, celowościową, porównawczą, historyczną.

II. Opinię sporządzono z wykorzystaniem następujących aktów prawnych:

Podstawa prawna obecnie obowiązująca:

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, (Dz.Ur.UE.L. 338 z 23 grudnia 2003, s. 1 ze zm. Polskie wydanie specjalne: Dz. Urz. UE, rozdział 19, t. 6, s. 243 ze zm. Treść aktu została zastąpiona treścią opublikowaną w sprostowaniu w Dz.Ur.UE.L. 347 z 24 grudnia 2009, s. 32. Dz.Ur.UE. L. 70 (wydanie polskie) z 14 marca 2009, s. 19-47).

Ustawa z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego, (tekst jednolity: Dz. U. z 2016 r., poz. 2064. [dalej cyt.: P.a.s.c.].

Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 23 [dalej cyt.: K.p.a.].

Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2017 r., poz.682 [dalej cyt.: K.r.o.].

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r., poz. 1822 ze zm., [dalej cyt.: K.p.c.].

III. Literatura dotycząca przedmiotowego zagadnienia:

Basior I., *Uznawanie orzeczeń rozwodowych- polemika*, „Technika i USC” 2010, nr 4, s. 22; Barańska A., *Skuteczność na terenie Polski zagranicznych orzeczeń i innych aktów dotyczących stosunków rodzinnych w świetle nowych regulacji prawnych*, „Technika i USC” 2009, nr 3, s. 4-10; Barańska A., *Uznawanie zagranicznych rozstrzygnięć dotyczących zmia-*

¹ redaktor naczelny Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego.

ny imienia i nazwiska, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2015, nr 1, s. 119-129; Biernacka K., *Uznawanie zagranicznych orzeczeń w sprawach niemajątkowych należących w Polsce do drogi sądowej*, w: Obrót prawny z zagranicą w sprawach stanu cywilnego. Konkordat, Lublin 1997, s. 18-27; Biernacka K., *Uznawanie zagranicznych orzeczeń w sprawach o przysposobienie i pochodzenie dziecka*, w: Pochodzenie dziecka i przysposobienie w prawie polskim i obcym. Transseksualizm - zagadnienia prawne, praca zbiorowa (materiały z seminarium), Lublin 1999, s.169 – 175; Czajkowska A., *Zmiany w polskim akcie stanu cywilnego po wydaniu orzeczenia zagranicznego*, w: Prawo rodzinne w Polsce i w Europie. Zagadnienia wybrane, red. i wprowadzenie Piotr Kasprzyk, Lublin 2005, s. 429-438; Dobrzański B., *Jeszcze o uznaniu zagranicznych wyroków w sprawach rozwodowych*, „Nowe Prawo” 1959, nr 3, s. 268-286, nr 4, s. 408-416; Ereciński T., *Uznawanie orzeczeń rozwodowych innych niż wydanych przez sąd zagraniczny (w świetle przepisów kodeksu postępowania cywilnego)*, w: Prawo rodzinne w Polsce i w Europie. Zagadnienia wybrane, red. i wprowadzenie Piotr Kasprzyk, Lublin 2005, s. 439-446; Maciak E., Okulewicz H., *Uznawanie orzeczeń rozwodowych sądów zagranicznych w świetle kodeksu postępowania administracyjnego*, „Technika i USC” 2010, nr 3, s. 21-26; Maciejowska J., *Uznawanie w Polsce zagranicznych orzeczeń w sprawach małżeńskich*, „Technika i USC” 2008, nr 4, s. 4-10; Maciejowska J., *Skuteczność na terytorium Polski orzeczeń izraelskich sądów rabinackich*, „Metryka. Studia z zakresu prawa osobowego i rejestracji stanu cywilnego” 2014, nr 1, s.191-194; Mączyński A., *Przesłanki uznania zagranicznych orzeczeń rozwodowych*, „Państwo i Prawo” 1978, z. 3, s. 114-125; Mączyński A., *Problem skuteczności zagranicznych rozwodów pozasądowych*, „Państwo i Prawo” 1983, z. 12, s. 52-59. Staszczuk P., *Klauzula porządku publicznego w postępowaniach o uznanie i stwierdzenie wykonalności rozwodów zagranicznych*, „Edukacja Prawnicza” 2013, nr 10; Weitz K., *Założenia i kierunki reformy przepisów kodeksu postępowania cywilnego o uznawaniu i wykonywaniu zagranicznych orzeczeń*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2001, nr 4, s. 879- 946; Weitz K., *Prawo o aktach stanu cywilnego a uznawanie zagranicznych orzeczeń. Wybrane zagadnienia*, w: Prawo rodzinne w Polsce i w Europie. Zagadnienia wybrane, red. i wprowadzenie Piotr Kasprzyk, Lublin 2005, s. 411-428; Weitz K., *Uznawanie orzeczeń zagranicznych w sprawach małżeńskich w prawie wspólnotowym*, w: Prawo rodzinne w Polsce i w Europie. Zagadnienia wybrane, red. i wprowadzenie Piotr Kasprzyk, Lublin 2009, s. 329- 344; Wypych P., *Skuteczność na obszarze Polski zagranicznych wyroków rozwodowych, cz. I*, „Niezbędnik USC. Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji” 2008, nr 2, s. 3-4; Wypych P., *Skuteczność na obszarze Polski zagranicznych wyroków rozwodowych, cz. II*, „Niezbędnik USC. Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji” 2008, nr 3, s. 3-4;

Wypych P., *Skuteczność zagranicznych orzeczeń sądowych po nowelizacji K.p.c. z 5 grudnia 2008 r.- część VI*, „Niezbędnik USC. Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji” 2010, nr 2, s. 5-6; Wypych P., *Skuteczność zagranicznych orzeczeń sądowych po nowelizacji K.p.c. z 5 grudnia 2008 r.- część V*, „Niezbędnik USC. Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego przy Małopolskim Instytucie Samorządu Terytorialnego i Administracji” 2011, nr 2, s. 3-4; Zawada K., *Uznawanie zagranicznych rozwodów administracyjnych w świetle nowego prawa o aktach stanu cywilnego*, „Nowe Prawo” 1988, nr 7-8, s. 19-31.

IV. Analiza prawna

Zagadnienia dotyczące uznawania i wykonywania zagranicznych orzeczeń stanowią, zasadniczy trzon tzw. europejskiego prawa procesowego cywilnego, wiążącego państwa Unii Europejskiej wcześniej na mocy Konwencji brukselskiej. Problematyka uznawania i wykonywania pozostaje przedmiotem regulacji w licznych dwustronnych umowach międzynarodowych, których Polska jest stroną i które mają pierwszeństwo przed postanowieniami ustawy K.p.c.. Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. *dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz.U.E.L. 338 z 23 grudnia 2003, s. 1ze zm. Polskie wydanie specjalne: Dz. Urz. UE, rozdział 19, t. 6, s. 243 ze zm. Treść aktu została zastąpiona treścią opublikowaną w sprostowaniu w Dz.Urz.U.E.L. 347 z 24 grudnia 2009, s. 32. Dz.Urz.U.E. L. 70 (wydanie polskie) z 14 marca 2009, s. 19-47)*, stanowi, obok umów wielostronnych i dwustronnych wiążących Polskę i przepisów art. 1145 – 1149¹ K.p.c., podstawę prawną do uznawania orzeczeń sądów zagranicznych przez kierownika USC. Rozporządzenie 2201/2003 ma zastosowanie do „spraw cywilnych odnoszących się do separacji, rozwodu, unieważnienia małżeństwa oraz przyznawania, wykonywania, delegacji, ograniczenia lub pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej” W każdym państwie członkowskim, z wyjątkiem Danii, ocena skuteczności orzeczeń objętych zakresem przedmiotowym rozporządzenia, wydanych w innym państwie członkowskim, następuje na podstawie przepisów tegoż rozporządzenia. W odniesieniu do orzeczeń wydanych w Danii zastosowanie mają przepisy art. 1145 i n. K.p.c.

Przepisy ww. rozporządzenia zawierają regulację autonomiczną wobec prawa wewnętrznego poszczególnych państw, nie jest ona jednak wyczerpująca i w konsekwencji do postępowania na podstawie art. 39, znajdują uzupełniająco zastosowanie przepisy procesowe państwa wykonania ale tylko w zakresie nieuregulowanym w przepisach samego rozporządzenia. Tak więc z punktu widzenia przepisów K.p.c. postępowanie uregulowane w rozporządzeniu jest postępowaniem szczególnym, w stosunku do postępowania na podstawie art. 1145 n. K.p.c. W rozporządzeniu nr 2201/2003 postanowienia dotyczące wykonywania zostały zawarte w art. 28- 39. Zgodnie z celem i założeniami tego rozporządzenia

dzenia wymagania wykonania zagranicznych orzeczeń nie są nadmiernie sformalizowane ani skomplikowane. Wykonanie następuje na żądanie osoby uprawnionej, po stwierdzeniu wykonalności przez kompetentny organ państwa, w którym wykonanie ma nastąpić. Wykonanie zagranicznego orzeczenia może nastąpić zasadniczo tylko po przeprowadzeniu postępowania w państwie wykonania, którego celem jest udzielenie zagranicznemu orzeczeniu tzw. *exequatur*. Postępowanie o stwierdzenie wykonalności ma na celu nadanie orzeczeniu zagranicznemu mocy wykonawczej. Uznanie orzeczeń w innych państwach członkowskich następuje *ex lege* bez konieczności przeprowadzania specjalnego postępowania. Co nie oznacza, że ustalenie, iż konkretne orzeczenie zagraniczne podlega w Polsce uznaniu z mocy samego prawa, zwalnia kierownika USC z obowiązku zbadania, czy spełnione zostały określone prawem warunki owej skuteczności. Są cztery podstawy odmowy uznania: sprzeczność z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiło o uznanie; pozwnanemu nie został dostarczony dokument wszczynający postępowanie ani dokument równorzędny w czasie, który pozwoliłby mu na przygotowanie obrony, jednakże przesłankę tą stosuje się tylko w przypadku braku możliwości złożenia środka zaskarżenia przez pozwanego. Kolejne dwie przesłanki czerpią z zasady *ne bis in idem*. Zatem gdy zapadło już orzeczenie między tymi samymi stronami niedające się pogodzić z obecnym, zarówno gdy pierwsze rozstrzygnięcie miało miejsce w państwie uznania, jak i w innym państwie, jeśli spełnia warunki uznania. Podstawą odmowy nie może być brak zezwolenia prawa krajowego na rozwód, separację czy unieważnienie małżeństwa.

Przepis art. 64 rozporządzenia przewiduje natomiast dość skomplikowane zasady stosowania przepisów tego rozporządzenia w zależności od daty wszczęcia postępowania i daty wydania samego orzeczenia, a jednocześnie z drugiej istnieje zasadnicza praktyczna trudność w ustaleniu daty wszczęcia postępowania, w ramach którego wydano dane orzeczenie. Data ta nie wynika w szczególności ani z treści odpisów orzeczeń, ani z dołączonych do nich zaświadczeń wystawianych na podstawie rozporządzenia. Ustalenie daty wszczęcia postępowania, dla potrzeb stosowania art. 64 ust. 1 rozporządzenia może budzić wątpliwości, gdyż standardowe formularze, określone w załącznikach I-IV, nie zawierają na ten temat wzmianki. Rozporządzenie to weszło w życie 1 sierpnia 2004 r., jednakże większość jego postanowień obowiązuje od 1 marca 2005 r., w tym również postanowienia dotyczące uznawania orzeczeń sądów państw członkowskich oraz wpisu w rejestrze stanu cywilnego orzeczenia sądu państwa członkowskiego (art. 21 ust. 3 rozporządzenia). Przy ustalaniu daty wejścia w życie przedmiotowego rozporządzenia, na potrzeby stosowania art. 64 ust. 2 rozporządzenia należy kierować się datą jego wejścia w życie w stosunkach pomiędzy państwem pochodzenia a państwem wezwanym. O ile w stosunkach pomiędzy tzw. „starymi” państwami członkowskimi decydujące w tym zakresie będzie wszczęcie postępowania po dniu 1 marca 2001 r., to w stosunkach pomiędzy tzw. „nowymi” państwami członkowskimi oraz pomiędzy „starymi” a „nowymi” państwami

członkowskimi rozstrzygające znaczenie ma data 1 maja 2004 r. Przyjęto więc stosowanie przewidzianego w rozporządzeniu reżimu uznawania orzeczeń w sprawach małżeńskich w stosunku do orzeczeń wydanych po dniu akcesji Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, to jest po 1 maja 2004 r. Ta data musi być w tej sytuacji uznawana za datę wejścia w życie ww. przepisów w Polsce i ona jest miarodajna dla oceny zakresu czasowego obowiązywania omawianego rozporządzenia. Przepis 64 ust. 2 rozporządzenia odnosi się do uznawania i wykonywania orzeczeń sądów polskich, jak również do uznawania i wykonywania w Polsce orzeczeń sądów państw członkowskich, jeżeli orzeczenia takie zostały wydane po dniu 1 marca 2005 r. - w postępowaniach wszczętych pomiędzy 1 maja 2004 r. a 28 lutego 2005 r.

Przepis art. 21 ust. 1 rozporządzenia stanowi, że „orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania”. W myśl tego przepisu orzeczenia wydane w jednym z Państw Unii są uznawane w innym Państwie bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania, dla celów dokonywania wpisów w księgach stanu cywilnego państwa członkowskiego na podstawie wydanego w innym państwie członkowskim orzeczenia o rozwodzie, separacji lub unieważnieniu małżeństwa. W sytuacji, w której orzeczenie w sprawie małżeńskiej ma być podstawą wpisu w księdze stanu cywilnego – art. 21 ust. 2 w/w rozporządzenia przewiduje, że orzeczenie nie może podlegać żadnemu środkowi zaskarżenia, czyli musi być prawomocne w państwie pochodzenia. Powyższa zasada nie wyklucza jednak możliwości złożenia wniosku o „uznanie lub nieuznanie orzeczenia”. Rozstrzygnięcie takiego wniosku następuje wówczas według podstaw i trybu przewidzianego w rozporządzeniu.

W następstwie działania zasady automatycznego uznania każdy organ w państwie uznającym, w tym przypadku kierownik USC, jest uprawniony do samodzielnego ustalenia, czy dane orzeczenie rozwodowe podlega, czy nie podlega uznaniu. Może to prowadzić do odmiennej oceny skuteczności tego samego orzeczenia przez różne organy, gdyż ocena sformułowana przez jeden organ nie wiąże pozostałych. Z baraku jednak odrębnych uregulowań prawnych na gruncie P.a.s.c., pozwalających kierownikowi USC na dokonanie odmiennej oceny skuteczności tego samego orzeczenia już wpisanego do rejestru stanu cywilnego mówienie, że ocena sformułowana przez jeden organ nie wiąże pozostałych pozostaje w sferze jedynie teoretycznych wywodów.

Strona, która występuje o uznanie albo nieuznanie orzeczenia lub stwierdzenie wykonalności, zgodnie z art. 37 ust. 1 lit. a rozporządzenia przedstawia odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności oraz lit. b zaświadczenie, o którym mowa w art. 39 rozporządzenia. Na żądanie kierownika USC przedstawia się tłumaczenie dokumentów. W takim wypadku tłumaczenie powinno być uwierzytelnione przez osobę do tego uprawnioną w jednym z Państw Członkowskich.

W przypadku wystąpienia o uznanie lub stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego w postępowaniu zaocznym strona, przedstawia: oryginał lub uwierzytelniony odpis dokumentu, z którego wynika, że pismo wszczynające

postępowanie lub pismo równorzędne zostało doręczone stronie, która nie stawiała się w sądzie lub dokument wskazujący, że strona przeciwna jednoznacznie zgadza się z orzeczeniem art. 37 ust 2 lit a i b rozporządzenia. Obowiązek przedłożenia odpis orzeczenia będącego podstawą jego uznania nie budzi wątpliwości i wynika z samej istoty przedmiotowego postępowania. Kierownik USC na obowiązek zbadać czy odpis orzeczenia spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności co wyklucza np. przedłożenie go formie kserokopii. W praktyce kierowników USC rodzi się wątpliwość, czy należy bezwzględnie żądać w każdym przypadku zaświadczenia określonego w art. 37 ust 1 lit b rozporządzenia? Odpowiadając na tak postawione pytanie w pierwszym rzędzie należy dokonać jednego założenia odwołując się do art. 2 pkt 1-2 rozporządzenia. Określenie „sąd” obejmuje wszystkie organy Państw Członkowskich posiadające właściwość w sprawach objętych zakresem stosowania niniejszego rozporządzenia na podstawie art. 1 a zatem także kierownika USC ergo określenie „sędzia” oznacza sędziego lub urzędnika posiadającego uprawnienia równoważne do uprawnień sędziego w sprawach objętych zakresem stosowania rozporządzenia, a więc w Polsce także kierownika USC.

Zgodnie z treścią art. 39 rozporządzenia właściwy sąd albo właściwy organ państwa członkowskiego pochodzenia wystawia zaświadczenie na wniosek uprawnionej strony, przy użyciu formularza znajdującego się w załączniku I (orzeczenia w sprawach małżeńskich). W praktyce dochodzi nierzadko do przedłożenia takiego zaświadczenia wypełnionego ręcznie przez samego wnioskodawcę a właściwy sąd albo właściwy organ państwa członkowskiego pochodzenia ogranicza się do opatrzenia go pieczęcią i podpisem. W art. 39 rozporządzenia posłużono się sformułowaniem „wystawia zaświadczenie” zatem jest to niewłaściwa praktyka nie ma ona jednak wpływu na zmniejszenie mocy dowodowej tak wystawionego dokumentu.

Obowiązek przedłożenia kierownikowi USC w/w zaświadczenia wynika z art. 38 ust 1 rozporządzenia. Należy więc przyjąć, że co do zasady, ma ono być przedłożone wraz z odpisem orzeczenia i ewentualnie innymi dokumentami wymienionymi w art. 37 ust 2 rozporządzenia. Reguła wykładni prawa nakazuje przyjąć, że spójnik „oraz” oznacza, że powinny być spełnione oba warunki. Zgodnie z poglądami przyjętymi w doktrynie, spójnikami koniunkcji są głównie wyrażenia „lecz”, „a także”, „i”, natomiast w tekstach odpowiednikiem koniunkcji jest przecinek (por. *Logika dla prawników*, red. A. Malinowski, Warszawa 2002, s. 97). Wydaje się jednak, że przedmiotowe zaświadczenie pełni rolę uzupełniającą w odniesieniu do danych zawartych w orzeczeniu będącym przedmiotem uznania. Przekonuje o tym treść art. 38 ust 1 rozporządzenia. W kwestii znaczenia słowa „oraz” wypowiedział się NSA w Warszawie w wyroku z dnia 6 kwietnia 2006 r., sygn. akt II FSK 542/05 (publ. LEX 210969). W wyroku tym stwierdzono, że „spójnik „oraz” podobnie jak spójniki „i”, „również” są spójnikami łącznymi (por. *Słownik poprawnej polszczyzny*, red. W. Doroszewski, Warszawa 1976, s. 580; P. Bąk, *Gramatyka języka polskiego*, Warszawa 1977, s. 426; *Słownik języka polskiego*, red. M. Szymczak, Warszawa 1979, t. II, s. 537). Taki charakter

powyższego spójnika „oraz” podkreślają także S. Wronkowska i M. Zieliński *Problemy i zasady redagowania tekstów prawnych*, Warszawa 1993, s. 148, podkreślając, że w redagowaniu tekstów prawnych spójniki „i” i jego odpowiedniki znaczeniowe „oraz”, „a także”, „jak również” itp. mogą występować także w znaczeniu tzw. enumeracyjnym, czyli wyliczającym. Podkreślają jednakże, iż ustawodawca najczęściej nie jest konsekwentny w przestrzeganiu zalecenia Z. Ziemińskiego *Logika praktyczna*, Poznań 1956, s. 46, by jako koniunkcyjny w tekstach aktów prawnych przyjmować spójnik „i”, a jako enumeracyjny spójnik „oraz”. Najczęściej rzecz zależy od kontekstu i adekwatności używanych zwrotów”. Moim zadaniem, funkcyjny spójnik „oraz” w analizowanym przepisie art. 37 ust 1 rozporządzenia należy czytać jako użyte w znaczeniu enumeracyjnym, wyliczającym oczywiście po wyczerpaniu dyspozycji normy prawnej początkowej.

Treść zaświadczenia i odpisu orzeczenia nie pokrywają się ze sobą np. w orzeczeniu nie ma oznaczenia państwa członkowskiego, często także pełnej nazwy sądu. Jeżeli więc zaświadczenie nie jest kierownikowi USC przedłożone może on: 1) wyznaczyć termin do jego przedstawienia (w tym przypadku nie mają zastosowania przepisy K.p.a. także w przypadku odmowy uznania nie stosuje się art. 2 ust. 6 P.a.s.c.) albo zwolnić od obowiązku ich przedstawienia, jeżeli uzna, że informacje, które otrzymał wcześniej, są wystarczające. Przepis art. 38 rozporządzenia daje jeszcze jedną możliwość kierownikowi USC tj. poprzestać na dokumentach równorzędnych w odniesieniu do przedmiotowego zaświadczenia. W przepisach rozporządzenia nie wymienia się żadnych innych dokumentów będących dokumentami równorzędnymi. Co nie oznacza, że jeżeli dokumenty inne niż wymienione w art. 37 ust 1 lit. a i b zostaną przedłożone kierownikowi USC nie będą dopuszczone w tym postępowaniu. Wydaje się jednak, że kierownik USC może żądać jedynie dokumentów wymienionych w przepisie wyżej powołanym będących podstawą uznania. Z pewnymi wyjątkami wynikającymi ze specyfiki uregulowań prawnych w zakresie prawomocności w danym kraju. Należy pamiętać, że chwilą miarodajną dla oceny, czy orzeczenie zagraniczne podlega uznaniu w państwie *forum*, jest chwila badania przesłanek uznania orzeczenia, a nie chwila jego wydania czy uprawomocnienia. Zwrócić należy więc uwagę, że np. w prawie holenderskim separacja i rozwód są skuteczne dopiero z chwilą zarejestrowania takich orzeczeń w rejestrze stanu cywilnego. Do zarejestrowania orzeczenia wymagany jest wniosek jednej ze stron z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu od daty uprawomocnienia się orzeczenia. Uchybienie tego terminu wywołuje skutek utraty prawomocności orzeczenia. Prawomocność co prawda nie jest warunkiem koniecznym uznania orzeczenia gdyż podstawy nieuznania *orzeczenia dotyczącego* rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa określone w art. 22 rozporządzenia takiego wymogu nie stawiają, natomiast dla celów dokonywania wpisów w księgach (rejestrze) stanu cywilnego państwa członkowskiego na podstawie wydanego w innym państwie członkowskim *orzeczenia*, prawomocność jest już wymagana. Dlatego kierownik USC powinien w tym przypadku żądać dowodu włączenia orzeczenia

do rejestru stanu cywilnego, jako warunku dokonania odpowiedniej wzmianki w polskim akcie stanu cywilnego.

Zasadniczo w przypadku gdy dokumenty wymienione w art. 37 ust 1 lit. a i b rozporządzenia są niewystarczające kierownik USC nie powinien żądać innych dokumentów, brak jest podstaw prawnych do takiego żądania, a jedynie odmówić uznania i poinformować, że strona zainteresowana (wnioskodawca) może wystąpić w trybie postępowania przewidzianego w sekcji 2 z wnioskiem o ustalenie, że *orzeczenie* podlega uznaniu (art. 21 ust 3 rozporządzenia). Podstawą prawną odmowy uznania i naniesienia odpowiedniej wzmianki w akcie stanu cywilnego nie jest przepis art. 108 ust 4 P.a.s.c. czy przepisy K.p.c. a cytowany przepis art. 21 ust 3 rozporządzenia). W braku natomiast przepisów odnoszących się do trybu postępowania w przypadku odmowy zarówno uznania czy dokonania odpowiedniego wpisu w aktach stanu cywilnego kierownik USC odpowiednio stosuje przepis art. 108 ust 4 P.a.s.c. Prawomocne orzeczenie sądu jest wiążące dla kierownika USC (por. art. 365 § 1 K.p.c.).

W piśmie Departamentu Sprawa Obywatelskich MSWiA z dnia 26 kwietnia 2017 r. sygn. DSO-WSC-6000-62(1)/2017 odnosząc się do przedmiotowej kwestii stwierdzono; „Jeżeli strona wnosi o uaktualnienie aktu wyłącznie na podstawie samego wyroku, a kierownik urzędu stanu cywilnego nie będzie w stanie w oparciu wyłącznie o ten wyrok zbadać spełnienia wszystkich warunków uznania i w efekcie nie będzie możliwości uznania orzeczenia rozwodowego państwa członkowskiego pochodzenia dla celów umieszczenia wzmianki dodatkowej w polskim akcie małżeństwa, kierownik urzędu stanu cywilnego powinien uzależnić swoją decyzję od rozstrzygnięcia sądu polskiego co do zasadności odmowy, zainicjowanego w związku z uprawnieniem, przewidzianym w art. 21 ust. 3 Rozporządzenia. W takim przypadku wydaje się, iż kierownik urzędu stanu cywilnego winien wydać postanowienie o zawieszeniu postępowania w oparciu o art. 97 § 1 pkt 4 Kodeksu postępowania administracyjnego, a w dalszej kolejności, zapis art. 21 ust. 3 Rozporządzenia Rady oraz unormowanie art. 100 § 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, powinien wystąpić do właściwego sądu z wnioskiem o ustalenie, czy przedłożone orzeczenie rozwodowe podlega uznaniu”. Wydaje się jednak, że w przypadku uznania orzeczenia przez sąd powszechny w trybie art. 1145 n. K.p.c. nie będziemy mieli do czynienia z tzw. zagadnieniem wstępnym w postępowaniu administracyjnym, gdyż nie prowadzi się postępowania administracyjnego kończącego się wydaniem decyzji a czynnością materialno-techniczną i to nie kierownik USC występuje do właściwego sądu z wnioskiem o ustalenie, czy przedłożone orzeczenie rozwodowe podlega uznaniu czy wzywa stronę do wystąpienia o to w oznaczonym terminie na podstawie art. 100 § 1 K.p.a. Podstawą prawną w tym zakresie jest art. 108 ust 4 P.a.s.c. w zw. z art. 12 ust 1 P.a.s.c., określający szczególny tryb postępowania w przypadku odmowy uznania orzeczenia na podstawie art. 1146 K.p.c. w postaci zawiadomienia wnioskodawcy pisemnie o przyczynach odmowy, i formując o prawie wystąpienia w trybie art. 1148 K.p.c. do sądu powszechnego o rozstrzygnięcie, czy orzeczenie organu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu.

Przepis ten daje możliwość osobie zainteresowanej a nie kierownikowi USC złożenie wniosku o ustalenie pozytywne lub negatywne, tj. dochodzenie ustalenia, że orzeczenie sądu państwa obcego podlega albo nie podlega uznaniu. Postępowanie o ustalenie, czy orzeczenie podlega uznaniu, powinno być traktowane, zgodnie z koncepcjami wyrażonymi w orzecznictwie i w doktrynie odnośnie do postępowania w przedmiocie uznania orzeczenia, jako postępowanie szczególne, do którego w braku unormowań należy odpowiednio stosować przepisy o procesie na podstawie art. 13 § 2 K.p.c. nie jest natomiast możliwe stosowanie przepisów o postępowaniu nieprocesowym a tym bardziej przepisów o postępowaniu administracyjnym. Postępowanie o ustalenie, czy orzeczenie sądu państwa obcego podlega uznaniu, wszczynane jest zawsze na wniosek. Legitymowany czynnik do wystąpienia z wnioskiem jest podmiot mający w tym interes prawny, co oznacza, że krąg podmiotów legitymowanych może być szerszy niż podmiotów będących stronami procesu przed sądem państwa obcego. Z orzecznictwa wynika w szczególności, że w każdym wypadku legitymowane do wystąpienia z wnioskiem są strony procesu i inne osoby, które brały w nim udział w charakterze współuczestników, interwenientów głównych i ubocznych oraz ich spadkobiercy z pewnością nie jest nim kierownik USC lub jego zastępca.

V. Wnioski końcowe

Odpowiedź na pytania

Dopuszcza się możliwość odstępstwa od bezwzględnego żądania zaświadczenia określonego w art. 37 rozporządzenia. Odmienne praktyka jest niewłaściwa.

W przypadku uznania orzeczenia przez sąd powszechny w trybie art. 1145 n. K.p.c. nie będziemy mieli do czynienia z tzw. zagadnieniem wstępnym w postępowaniu administracyjnym. Podstawą prawną w tym zakresie jest art. 108 ust 4 P.a.s.c. w zw. z art. 12 ust 1 P.a.s.c., określający szczególny tryb postępowania w przypadku odmowy uznania orzeczenia na podstawie art. 1146 K.p.c.

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

Opinie i analizy NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl